

Les nostres portades

RAMON BALIUS I JULI

Des del començament, *Apunts d'Educació Física i Esports* ha posat una cura especial en el contingut de les seves portades, que han estat diferents en tots i cadascun dels 86 números publicats. El primer exemplar, d'octubre de 1985, presentava a la portada la imatge clàssica de l'escultura de *David* (1504) de Miquel Àngel, mentre que la corresponent a la revista anterior a l'actual, de desembre de 2006, mostrava l'escultura avantguardista d'un *Ciclista* (1991), original de Carme Albaigés.

Què és allò que ens condiciona en l'elecció d'una portada? Que l'obra tingui un especial i rellevant caràcter artístic i que estigui relacionada, totalment o parcialment, amb el contingut de la revista, tot i que alguna vegada les singulars característiques d'una obra ens porten a publicar-la i aleshores ens obliguem a escriure un article per comentar-la i explicar-ne el valor artístic i esportiu. Últimament, hem volgut dedicar les quatre portades d'un any a una mateixa temàtica: Gaudí, la Música,

o els escultors catalans i la seva obra de caire esportiu.

Les portades del 2007 les destinarem a presentar alguns cartells de la Col·lecció de la Biblioteca de l'Esport a Catalunya. Qui vulgui conèixer quelcom sobre cartells i sobre aquesta Col·lecció, pot consultar l'exhaustiu article de Maria Lluïsa Berasategui titulat **"La Col·lecció de Cartells de la Biblioteca de l'Esport"** (publicat al número 48 de la revista *Apunts. Educació Física i Esports* de l'any 1997). Uns paràgrafs reproduïts íntegrament de l'esmentat treball, ens introduiran breument en el món dels cartells: *"El cartell es defineix normalment com un full imprès o manuscrit col·locat en un lloc visible per fer conèixer un fet o amb fins publicitaris"* (...) *"Cassandre, pseudònim d'Adolphe Jean Marie Mouron, cartellista ucraïnès establert a París, afirmava que la pintura era un fet en ell mateix mentre que el cartell era un mitjà per a un fi."* (...) *"Penjat a les parets o a les tanques i reproduït a les revistes complia la seva finalitat divulga-*

dora i satisfia la necessitat consumista de la nova societat industrial. (Sagrario Aznar, 1991)" (...) *"Mentre, segons Josep Renau (1976), totes les formes de l'art i la cultura requereixen un esforç de l'usuari, en canvi el cartell és l'únic que no li exigeix aquest esforç, perquè el cartell forma part de la vida diària, surt a buscar el públic, se'l troba al carrer i al metro. Els crítics s'hi han referit com un forma d'art al carrer"* (...) *"L'esport i el lleure ocupen un ventall molt ampli del cartellisme, sobretot perquè han estat i són un mitjà natural d'expressió."* *"Els cartells són una excel·lent documentació per conèixer les circumstàncies concretes del fet que anuncien"*.

La nostra primera portada del 2007 està dedicada a un cartell de 1922 i correspon a l'anunci dels **"Campionats d'Europa de Rem"**, celebrats a Barcelona els dies 9 i 10 de setembre de 1922. Vam escollir-lo pel seu caràcter modernista simbolista, el seu delicat cromatisme, la seva relativa antiguitat i el seu significat clarament barceloní. Presa

Corona
i banderoles

Docs, Monument a Colom, i Volta
i torre de la basílica de la Mare
de Déu de la Mercè

Muntanya i Castell de Montjuïc

Palma del Martiri

Signatura

Gavina

la decisió, intentarem d'explicar les característiques de l'obra i la personalitat del seu autor.

L'element principal d'aquest cartell és una representació valenta de **Santa Eulàlia**, Verge, Màrtir i Patrona de Barcelona, situada sobre un fons que sembla correspondre al port de la Ciutat Comtal [imatge central]. El cap de la Santa es troba emmarcat per una corona de tonalitat d'argent, de la qual sobresurten, en tot el seu diàmetre, una munió de banderoles multicolors, entre les quals destaca clarament una senyera [A]. La mà esquerra manté agafada entre els dits polze i índex la *Palma del Martiri* [B]. A l'angle superior dret del cartell, són ben visibles uns elements arquitectònics molt típics de Barcelona: en primer pla els antics docs del port, la columna del monument a Cristòfor Colom i la cúpula i la torre de la Basílica de la Mare de Déu de la Mercè [C]. A l'angle superior esquerre, entre les cordes i les veles del vaixell situat darrera de la Santa, es dibuixa el perfil de la muntanya i del castell de Montjuïc [D]. Per darrera de la imatge i a l'alçada dels genolls, dues embarcacions de rem, probablement vuits amb timoner, estan competint [imatge central]. Per últim, els peus de la figura reposen sobre una gavina que té les ales completament desplegades [E].

Segons el treball de Maria Lluïsa Berasategui, els artistes autors dels

cartells són (...) *"de diverses arts plàstiques i de diversos indrets que han conreat el gènere i han deixat la seva obra esportiva a Catalunya. En general, s'ha parlat més dels cartells que dels seus artistes i això és atribuïble a diversos motius". "En primer lloc hi hagué una època en què els dibuixants no se sentien atrets per una activitat que consideraven menor o més comercial que artística. Això féu que alguns dibuixants es refugiessin en l'anonimat o d'altres firmessin els seus cartells amb pseudònims..."* En el cas que ens ocupa l'autor és **Francesc d'Assís Galí i Fabra** (Barcelona 1880-1963), pintor, dibuixant i pedagog, del qual es pot trobar una mena de signatura, **G galí**, a l'angle inferior esquerre del cartell [F].

Francesc d'Assís Galí i Fabra era una personalitat artística coneguda, que havia començat estudis d'arquitectura i que passà per Llotja i per l'acadèmia Hoyos de Barcelona. Nebot de Pompeu Fabra i molt amic de Joan Llongueras, va compartir amb aquest últim un taller al qual s'afegí Manuel de Montoliu i esporàdicament Ricard Opisso. Va estar influenciat per Ramon Casas i Santiago Rusiñol i molt especialment per Alexandre de Riquer, amb el qual va aprendre la tècnica del gravat i conreà el modernisme més simbolista. Soci del Cercle de Sant Lluc, va crear el 1906 una escola d'art en la qual impartia ensenyament humanístic. El seu gran prestigi va motivar que

tingués molts deixebles, entre els quals hi havia Cèsar Martinell, Joan Bergós, Rubió i Tudurí, els Puig i Giral, Francesc Vayreda, Jaume Mercadé i, fins i tot, avantguardistes com Miró i Llorens i Artigas. Fou director de l'Escola Superior de Belles Oficis fins a la Dictadura de 1924. El 1936 esdevingué representant de les Belles Arts al CENU (Consell Escola Nova Unificada) i més tard Director General de Belles Arts de la República Espanyola. Quan ocupava aquest càrrec va tenir un paper destacat en el salvament de les obres del Museu del Prado. Exiliat des de 1939 a Anglaterra, va presentar varies exposicions a Barcelona, abans i després de l'exili, a Anglaterra durant aquest, i a Madrid el 1966. Va practicar la pintura de cavallet –molta figura i poc paisatge–, el muralisme, sovint al fresc, i el cartellisme. Aquestes últimes activitats les va desenvolupar especialment a final dels anys vint i en relació amb els esdeveniments urbanístics de Barcelona i amb l'Exposició Universal de 1929.

Un interessant i bonic cartell, creat per un important i conegut artista.

Bibliografia

- Berasategui, Maria Lluïsa; Fontbona, Francesc i Santacana, Francesc. *"L'Esport s'anuncia"*, 1912–2002. Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Secretaria General de l'Esport.
- Berasategui, Maria Lluïsa (1997). La col·lecció de cartells de la Biblioteca de l'Esport. *Apunts. Educació Física i Esports* (48), pàgs. 116-124.